ELMİ TƏDQİQAT Beynəlxalq Elmi Jurnal. İyun 2026, Cild: 6, Sayı: 6, s. 115–119
SCIENTIFIC RESEARCH International Scientific Journal. June 2026, Volume: 6, Issue: 6, pp. 115–119
DOI: https://doi.org/10.36719/2789-6919/60/115-119

Xarici dil tədrisində vizual resursların effektiv tətbiqi

Zümrüd Mahmudova

Xülasə. *Müasir təhsil mühitində xarici dil tədrisinin keyfiyyətinin yüksəldilməsi məqsədilə müxtəlif innovativ yanaşmalardan istifadə edilir. Bu yanaşmalar arasında vizual resurslar xüsusi yer tutur. Vizual materiallar öyrənənlərin diqqətini cəlb etməklə yanaşı, onların dil bacarıqlarının inkişafına, motivasiyasının yüksəlməsinə və tədris materialının daha səmərəli mənimsənilməsinə şərait yaradır. Məqalənin məqsədi xarici dil dərslərində vizual resursların tətbiq imkanlarını araşdırmaq, onların öyrənmə prosesinə təsirini təhlil etmək və bu sahədə mövcud elmi yanaşmaları ümumiləşdirməkdir. Tədqiqat nəticələri göstərir ki, vizual vasitələrin sistemli tətbiqi dinləmə, danışıq, oxu və yazı bacarıqlarının inkişafına müsbət təsir göstərir.*

Açar sözlər: *xarici dil tədrisi, vizual resurslar, multimedia texnologiyaları, dil bacarıqları, innovativ təhsil*

Azərbaycan İdman Akademiyası, Bakı, Azərbaycan
E-poçt: zumrud.mahmudova@sport.edu.az
Daxil oldu: 5 Mart 2026; Qəbul edildi: 12 İyun 2026; Onlayn dərc edildi: 30 İyun 2026
© Müəllif(lər) 2026. Bu, Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 Beynəlxalq Lisenziyası (CC BYNC 4.0) şərtləri altında paylanan açıq girişli məqalədir.

Effective Application of Visual Resources in Foreign Language Teaching

Zumrud Mahmudova

Abstract. *Various innovative approaches are employed in modern educational environments to improve the quality of foreign language teaching. Among these approaches, visual resources occupy a special place. Visual materials not only attract learners' attention but also contribute to the development of language skills, increase motivation, and facilitate more effective comprehension of instructional content. The purpose of this article is to explore the possibilities of applying visual resources in foreign language classes, analyze their impact on the learning process, and summarize existing scholarly approaches in this field. The findings indicate that the systematic use of visual aids has a positive effect on the development of listening, speaking, reading, and writing skills.*

Keywords: *foreign language teaching, visual resources, multimedia technologies, language skills, innovative education*

Azerbaijan Sports Academy, Baku, Azerbaijan
E-mail: zumrud.mahmudova@sport.edu.az
Received: 5 March 2026; Accepted: 12 June 2026; Published online: 30 June 2026
© The Author(s) 2026. This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (CC BY-NC 4.0).

Giriş

Qloballaşan dünyada xarici dil bilikləri yalnız akademik deyil, həm də peşəkar fəaliyyətin mühüm tələblərindən birinə çevrilmişdir. Beynəlxalq əməkdaşlığın genişlənməsi, informasiya texnologiyalarının sürətli inkişafı və müxtəlif ölkələr arasında iqtisadi-mədəni əlaqələrin güclənməsi xarici dillərin öyrənilməsinə olan tələbatı əhəmiyyətli dərəcədə artırmışdır. Müasir dövrdə xarici dil bilikləri fərdin təhsil imkanlarının genişlənməsində, əmək bazarında rəqabət qabiliyyətinin yüksəldilməsində və beynəlxalq ünsiyyət bacarıqlarının formalaşdırılmasında mühüm rol oynayır. Bu səbəbdən xarici dillərin effektiv şəkildə tədrisi müasir təhsil sisteminin prioritet istiqamətlərindən biri hesab edilir.

Xarici dil tədrisinin əsas məqsədi öyrənənlərdə kommunikativ səriştənin formalaşdırılmasıdır. Kommunikativ səriştə yalnız qrammatik qaydaların və söz ehtiyatının mənimsənilməsi ilə məhdudlaşmır, eyni zamanda, dilin real ünsiyyət şəraitində düzgün və məqsədəuyğun istifadəsini də əhatə edir. Bu məqsədə nail olmaq üçün müəllimlər müxtəlif tədris metodlarından və pedaqoji yanaşmalardan istifadə edirlər. Ənənəvi tədris metodları müəyyən müsbət nəticələr versə də, müasir dövrdə öyrənənlərin ehtiyacları və texnologiyanın inkişafı daha interaktiv, çevik və öyrənənyönümlü metodların tətbiqini zəruri etmişdir.

Müasir təhsil mühitində vizual resurslar xarici dil tədrisinin ayrılmaz komponentlərindən birinə çevrilmişdir. Vizual vasitələr dedikdə şəkillər, diaqramlar, xəritələr, infoqrafikalar, videolar, animasiyalar, təqdimatlar, elektron lövhələr və müxtəlif rəqəmsal platformalar nəzərdə tutulur. Bu vasitələr tədris materialının daha aydın və anlaşıqlı formada təqdim olunmasına imkan yaradır. Vizual məlumatlar öyrənənlərin diqqətini cəlb edir, dərs prosesinə marağı artırır və yeni biliklərin daha asan mənimsənilməsinə şərait yaradır.

Psixoloji və pedaqoji tədqiqatlar göstərir ki, insan beyni vizual informasiyanı mətn şəklində təqdim olunan məlumatlarla müqayisədə daha sürətli emal edir. Vizual materiallar yaddaşda daha uzun müddət qalır və öyrənilən biliklərin praktik fəaliyyət zamanı tətbiq edilməsini asanlaşdırır. Mayerin multimedia öyrənmə nəzəriyyəsinə əsasən, verbal və vizual məlumatların birlikdə təqdim edilməsi öyrənmənin keyfiyyətini yüksəldir və informasiyanın mənimsənilməsini sürətləndirir (Mayer, 2021). Paivionun ikili kodlaşdırma nəzəriyyəsi isə göstərir ki, vizual və verbal məlumatların paralel şəkildə emalı yadda saxlama və xatırlama proseslərini gücləndirir (Paivio, 2014).

Metodlar

Tədqiqat keyfiyyət yönümlü (qualitative) yanaşma əsasında həyata keçirilmişdir. Araşdırmanın əsas məqsədi xarici dil tədrisində vizual resursların rolunu müəyyənləşdirmək, onların tədris prosesində tətbiq xüsusiyyətlərini araşdırmaq və dil bacarıqlarının inkişafına təsirini qiymətləndirmək olmuşdur. Bu məqsədlə mövzu ilə bağlı yerli və beynəlxalq elmi ədəbiyyat geniş şəkildə nəzərdən keçirilmişdir.

Tədqiqat prosesində məlumatların toplanması üçün sənəd təhlili metodundan istifadə edilmişdir. Xarici dil tədrisində vizual vasitələrin tətbiqinə dair elmi məqalələr, monoqrafiyalar, metodik vəsaitlər, beynəlxalq təşkilatların hesabatları və müasir pedaqoji yanaşmaları əks etdirən elmi nəşrlər araşdırılmışdır. Ədəbiyyat seçilərkən mövzunun aktuallığı, mənbələrin elmi etibarlılığı və xarici dil tədrisi ilə əlaqəliliyi əsas meyarlar kimi götürülmüşdür. Xüsusilə multimedia təlimi, rəqəmsal texnologiyaların təhsildə tətbiqi, vizual öyrənmə nəzəriyyələri və kommunikativ dil tədrisi sahələrinə aid tədqiqatlar təhlilə cəlb edilmişdir.

Məlumatların işlənilməsi mərhələsində təsviri, müqayisəli və analitik metodlardan istifadə olunmuşdur. Təsviri metod vasitəsilə vizual resursların növləri, onların tədris prosesində istifadəsi və

funksiyaları sistemləşdirilmişdir. Müqayisəli təhlil zamanı müxtəlif müəlliflərin vizual öyrənmə ilə bağlı yanaşmaları qarşılaşdırılmış, xarici dil tədrisində tətbiq olunan metodların oxşar və fərqli cəhətləri müəyyən edilmişdir. Analitik yanaşma isə vizual vasitələrin dil bacarıqlarının formalaşmasına təsirini qiymətləndirməyə imkan vermişdir.

Araşdırmada Mayerin multimedia öyrənmə nəzəriyyəsi (Mayer, 2021), Paivionun ikili kodlaşdırma nəzəriyyəsi (Paivio, 2014), eləcə də kommunikativ dil tədrisi yanaşmalarına dair elmi konsepsiyalar nəzəri baza kimi qəbul edilmişdir. Bu nəzəri çərçivə vizual resursların xarici dil öyrənmə prosesində oynadığı rolu daha ətraflı izah etməyə imkan yaratmışdır.

Tədqiqat çərçivəsində vizual resurslar şəkillər, illüstrasiyalar, infoqrafikalar, videomateriallar, animasiyalar, elektron təqdimatlar, interaktiv lövhələr və rəqəmsal təhsil platformaları kimi qruplaşdırılmışdır. Hər bir resurs növünün leksik, qrammatik, dinləmə, danışıq, oxu və yazı bacarıqlarına təsiri ayrıca təhlil edilmişdir. Bununla yanaşı, müasir rəqəmsal platformaların tədris prosesində yaratdığı imkanlar və onların öyrənənlərin motivasiyasına təsiri də araşdırılmışdır.

Tədqiqatın etibarlılığını artırmaq məqsədilə müxtəlif müəlliflərin fikirləri müqayisə edilmiş, bir-birini tamamlayan və ya fərqləndirən yanaşmalar müəyyənləşdirilmişdir. Əldə olunan nəticələr sistemləşdirilərək ümumiləşdirilmiş və xarici dil tədrisində vizual resursların tətbiqi ilə bağlı elmi nəticələr formalaşdırılmışdır.

Beləliklə, tətbiq olunan metodoloji yanaşma xarici dil tədrisində vizual resursların istifadəsinin nəzəri əsaslarını müəyyən etməyə, onların üstünlüklərini qiymətləndirməyə və müasir təhsil mühitində tətbiq perspektivlərini araşdırmağa imkan vermişdir.

Nəticələr

Vizual resursların öyrənmə motivasiyasına təsiri. Aparılmış təhlillər göstərir ki, xarici dil tədrisində vizual resurslardan istifadə öyrənənlərin motivasiyasının artırılmasında mühüm rol oynayır. Vizual materiallar dərs prosesini daha cəlbedici və dinamik edir, nəticədə tələbələrin dərsə marağı yüksəlir. Şəkillər, videolar və interaktiv təqdimatlar öyrənənlərin diqqətinin uzun müddət saxlanılmasına kömək edir və onların tədris fəaliyyətində daha fəal iştirakını təmin edir. Harmerin (2015) fikrincə, vizual vasitələr tələbələrin dərs prosesinə cəlb edilməsində mühüm rol oynayır və onların öyrənməyə qarşı müsbət münasibət formalaşdırmasına şərait yaradır.

Mayerin (2021) multimedia öyrənmə nəzəriyyəsinə əsasən, mətn və vizual məlumatın birlikdə təqdim olunması öyrənənlərin idrak fəaliyyətini aktivləşdirir və informasiyanın mənimsənilmə səviyyəsini yüksəldir. Eyni zamanda, Gilakjani (2012) qeyd edir ki, vizual materiallarla zənginləşdirilmiş dərslər tələbələrin öyrənmə prosesinə marağını artırır və onların xarici dilə qarşı müsbət münasibətinin formalaşmasına kömək edir. Bu baxımdan vizual resurslar yalnız məlumat ötürmə vasitəsi deyil, həm də motivasiya yaradan pedaqoji alət kimi çıxış edir.

Leksik bacarıqların inkişafında vizual vasitələr. Vizual resursların ən mühüm üstünlüklərindən biri yeni söz ehtiyatının öyrədilməsi prosesində özünü göstərir. Xarici dil öyrənənlər şəkillər, illüstrasiyalar və qrafik təsvirlər vasitəsilə sözlərin mənasını daha asan qavrayır və yadda saxlayırlar. Vizual assosiasiyalar sözlərin uzunmüddətli yaddaşda möhkəmlənməsinə şərait yaradır.

Scrivener (2011) qeyd edir ki, vizual kontekst daxilində təqdim olunan leksik vahidlər daha uzun müddət yadda qalır və onların praktik istifadəsi asanlaşır. Paivionun (2014) ikili kodlaşdırma nəzəriyyəsi də göstərir ki, informasiyanın həm verbal, həm də vizual formada təqdim edilməsi yadda saxlama göstəricilərini əhəmiyyətli dərəcədə artırır. Nation (2013) vurğulayır ki, xarici dil öyrənənlər

üçün yeni sözlərin şəkillərlə müşayiət olunması onların mənasının daha sürətli mənimsənilməsinə və aktiv lüğət ehtiyatına daxil edilməsinə şərait yaradır.

Müasir tədris praktikasında rəqəmsal fləşkartlar, vizual lüğətlər və elektron təqdimatlar leksik bacarıqların inkişafında geniş istifadə olunur. Bu vasitələr öyrənənlərə yeni sözlər arasında semantik əlaqələr qurmağa və sözlərin müxtəlif kontekstlərdə istifadəsini daha yaxşı anlamağa imkan verir.

Dinləmə və danışıq bacarıqlarının inkişafı. Videomateriallar xarici dil öyrənənlərə autentik nitq nümunələri təqdim etməklə dinləmə və danışıq bacarıqlarının inkişafına mühüm töhfə verir. Videolar vasitəsilə tələbələr yalnız sözləri deyil, həm də intonasiya, vurğu, jest və mimikaları müşahidə edə bilirlər. Bu isə dilin kommunikativ xüsusiyyətlərinin daha yaxşı mənimsənilməsinə şərait yaradır.

Stempleski və Tomalinin (2001) araşdırmalarına görə, videolardan istifadə edən tələbələr dinləmə materiallarını daha yaxşı başa düşür və şifahi ünsiyyətdə daha fəal iştirak edirlər. Richards və Rodgers (2014) qeyd edirlər ki, autentik videomateriallar dil öyrənənlərə real kommunikativ situasiyaları müşahidə etməyə imkan verir. Bunun nəticəsində öyrənənlər danışıq zamanı daha düzgün ifadələr seçə və ünsiyyət strategiyalarından istifadə edə bilirlər.

Berk (2009) videoların öyrənənlərin diqqətini artırdığını və informasiyanın yadda saxlanılmasını asanlaşdırdığını göstərmişdir. Xüsusilə qısa videoçarxlar, müsahibələr, sənədli filmlər və tədris videoları xarici dil tədrisində effektiv vasitə hesab edilir.

Rəqəmsal platformaların rolu. Rəqəmsal texnologiyaların inkişafı xarici dil tədrisində vizual resursların tətbiq imkanlarını əhəmiyyətli dərəcədə genişləndirmişdir. Son illərdə Kahoot, Quizizz, Wordwall, Padlet və Canva Education kimi platformalar xarici dil müəllimlərinin ən çox istifadə etdiyi tədris vasitələrinə çevrilmişdir.

Dudeney və Hockly (2018) qeyd edirlər ki, texnologiyaya əsaslanan vizual tədris vasitələri müasir xarici dil müəlliminin əsas alətlərindən biridir. Bu platformalar vasitəsilə hazırlanan interaktiv tapşırıqlar öyrənənlərin fəallığını artırır və dərs prosesində onların iştirakını stimullaşdırır. Blake (2013) vurğulayır ki, rəqəmsal texnologiyalar xarici dil öyrənənlərə fərdiləşdirilmiş və çevik təlim imkanları təqdim edir.

Bundan əlavə, onlayn platformalar öyrənənlərin müstəqil fəaliyyət göstərməsinə, öz biliklərini qiymətləndirməsinə və dərs materiallarını istənilən vaxt təkrar etməsinə imkan yaradır. Bu xüsusiyyətlər müasir təhsil mühitində vizual resursların əhəmiyyətini daha da artırır.

Vizual resursların yazı və oxu bacarıqlarına təsiri. Vizual resurslar oxu və yazı bacarıqlarının inkişafında da mühüm rol oynayır. Şəkillər, infoqrafikalar və diaqramlar əsasında esse və hekayələrin yazılması tələbələrin yaradıcılıq potensialını inkişaf etdirir və onların mətn qurmaq bacarıqlarını gücləndirir.

Richards və Rodgersin (2014) fikrincə, vizual elementlərlə müşayiət olunan mətnlər oxu prosesini asanlaşdırır və məzmunun qavranılma səviyyəsini artırır. Eyni zamanda, vizual materiallar əsasında aparılan yazı tapşırıqları öyrənənlərə ideyalarını daha sistemli şəkildə ifadə etməyə kömək edir.

Tomlinson (2011) qeyd edir ki, vizual məzmunla dəstəklənən oxu materialları tələbələrin mətnlə qarşılıqlı əlaqəsini gücləndirir və onların tənqidi düşünmə bacarıqlarını inkişaf etdirir. İnfoqrafikalar və qrafik təsvirlər mürəkkəb məlumatların daha aydın şəkildə başa düşülməsinə şərait yaradır və oxu prosesinin effektivliyini yüksəldir.

Beləliklə, aparılmış təhlillər göstərir ki, vizual resurslar xarici dil tədrisinin bütün əsas komponentlərinə müsbət təsir göstərir. Onlar öyrənənlərin motivasiyasını artırır, leksik ehtiyatın genişlənməsinə kömək edir, dinləmə və danışıq bacarıqlarını inkişaf etdirir, həmçinin, oxu və yazı fəaliyyətinin keyfiyyətini yüksəldir.

Müzakirə və Nəticə

Araşdırma göstərir ki, vizual resurslar xarici dil tədrisinin səmərəliliyini əhəmiyyətli dərəcədə artırır. Onlar öyrənənlərin motivasiyasını yüksəldir, dil bacarıqlarının inkişafını sürətləndirir və tədris prosesini daha interaktiv edir. Müasir rəqəmsal texnologiyaların inkişafı vizual vasitələrin tətbiq imkanlarını daha da genişləndirmişdir. Buna görə də xarici dil müəllimləri tədris prosesində vizual resurslardan məqsədyönlü şəkildə istifadə etməli və onları digər pedaqoji metodlarla inteqrasiya etməlidirlər.

Eyni zamanda, araşdırma göstərir ki, vizual resursların tədris prosesinə inteqrasiyası öyrənənlərin müstəqil fəaliyyət bacarıqlarının inkişafına və təlim prosesində fəal iştirakına müsbət təsir göstərir. Müəllimlərin rəqəmsal texnologiyalardan və vizual vasitələrdən səmərəli istifadə etməsi xarici dil tədrisinin keyfiyyətinin yüksəldilməsinə xidmət edir. Gələcək tədqiqatlarda müxtəlif yaş qruplarında və fərqli dil səviyyələrində vizual resursların effektivliyinin empirik üsullarla araşdırılması məqsədəuyğun hesab edilə bilər.

Ədəbiyyat

1. Berk, R. A. (2009). Multimedia teaching with video clips: TV, movies, YouTube, and mtvU in the college classroom. *International Journal of Technology in Teaching and Learning, 5*(1), 1–21.
2. Blake, R. J. (2013). *Brave New Digital Classroom: Technology and Foreign Language Learning* (2nd ed.). Georgetown University Press.
3. Dudeney, G., & Hockly, N. (2018). *How to Teach English with Technology* (2nd ed.). Pearson.
4. Gilakjani, A. P. (2012). Visual, auditory, kinaesthetic learning styles and their impacts on English language teaching. *Journal of Studies in Education, 2*(1), 104–113.
5. Harmer, J. (2015). *The Practice of English Language Teaching* (5th ed.). Pearson Education.
6. Mayer, R. E. (2021). *Multimedia Learning* (3rd ed.). Cambridge University Press.
7. Nation, I. S. P. (2013). *Learning Vocabulary in Another Language* (2nd ed.). Cambridge University Press.
8. Paivio, A. (2014). *Mind and Its Evolution: A Dual Coding Theoretical Approach*. Psychology Press.
9. Richards, J. C., & Rodgers, T. S. (2014). *Approaches and Methods in Language Teaching* (3rd ed.). Cambridge University Press.
10. Scrivener, J. (2011). *Learning Teaching* (3rd ed.). Macmillan Education.
11. Stempleski, S., & Tomalin, B. (2001). *Video in Action: Recipes for Using Video in Language Teaching*. Prentice Hall.
12. Tomlinson, B. (2011). *Materials Development in Language Teaching* (2nd ed.). Cambridge University Press.